

Concept 7-4

1. ระบบน้ำเหลือง (lymphatic system) $\Rightarrow$ ระบบลำเลียงสารต่าง ๆ ให้กลับเข้าสู่เส้นเลือด โดยเฉพาะสารพวกกรดไขมัน ที่ดูดซึมจากลำไส้เล็ก + ป้องกันกำจัดสิ่งแปลกปลอมที่เข้ามาในร่างกาย
  - 1.1. ไม่มีอวัยวะสูบฉีด
  - 1.2. มีทิศทางการไหลเข้าสู่หัวใจเพียงอย่างเดียว

น้ำเหลือง (lymph)	<ul style="list-style-type: none"> ● ของเหลว (ในระบบหมุนเวียนเลือด) ที่ซึมผ่านผนังเส้นเลือดฝอยออกมาอยู่ระหว่างเซลล์หรืออับอยู่รอบ ๆ เซลล์ ● ทำหน้าที่เป็นตัวกลางแลกเปลี่ยนสารระหว่างเซลล์กับเลือดในเส้นเลือดฝอย ● ประกอบด้วย โปรตีนที่มีโมเลกุลเล็ก เช่น อัลบูมิน ก๊าซต่าง ๆ น้ำ น้ำตาลกลูโคส เอนไซม์ ฮอร์โมน ● น้ำเหลืองกับพลาสมา มีส่วนประกอบเหมือนกัน แต่ในน้ำเหลืองไม่มีโปรตีนที่มีขนาดใหญ่ เพราะไม่สามารถเคลื่อนที่ผ่านผนังเส้นเลือดฝอยออกมาได้
ท่อน้ำเหลือง	<ul style="list-style-type: none"> ● น้ำเหลืองไหลไปตามท่อน้ำเหลืองโดย $\Rightarrow$ การหดตัวและคลายตัวของกล้ามเนื้อเรียบของผนังท่อน้ำเหลือง + การหดตัวและคลายตัวของกล้ามเนื้อร่างกายที่อยู่รอบ ๆ ท่อน้ำเหลือง + การหายใจเข้า ไปขยายทรวงอก และลดความดัน ทำให้ท่อน้ำเหลืองขยายตัว ● การไหลเวียนของน้ำเหลือง ช้ากว่าเลือดมาก ● ทิศทางการไหลของน้ำเหลืองจะไปสู่หัวใจเท่านั้นเพราะมีลิ้นคอยกั้นไม่ให้ น้ำเหลืองไหลกลับ ● ปลายสุดของท่อน้ำเหลืองฝอยจะปิดตัน ● ท่อน้ำเหลืองฝอย จะรวมกันเข้าเป็นท่อน้ำเหลืองใหญ่และเปิดเข้าสู่เส้นเวินใหญ่ตอนใกล้หัวใจ เพื่อนำน้ำเหลืองเข้าสู่กระแสเลือด ● ท่อน้ำเหลืองขนาดใหญ่ <ul style="list-style-type: none"> ● thoracic duct $\Rightarrow$ อยู่ทางด้านซ้ายของลำตัว $\Rightarrow$ รับน้ำเหลืองจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ยกเว้นส่วนที่ rld รับ $\Rightarrow$ เข้าสู่ subclavian vein แล้วเข้าสู่ vena cava ● right lymphatic duct $\Rightarrow$ อยู่ทางด้านขวาของลำตัว $\Rightarrow$ รับน้ำเหลืองจากทรวงอกขวา แขนขวา ส่วนขวาของหัวกับคอ $\Rightarrow$ เข้าสู่ innominate vein แล้วเข้าสู่ vena cava ● ท่อน้ำเหลืองที่ผนังลำไส้ยังเป็นทางผ่านของอาหารพวกไขมันจากลำไส้ไปยังกระแสเลือด

CONCEPT 7-4

อวัยวะน้ำเหลือง (lymphatic organ)	<ul style="list-style-type: none"> ● เป็นศูนย์กลางในการผลิตเซลล์ที่ใช้ในการต่อต้านเชื้อโรคหรือสิ่งแปลกปลอม ● หน้าที่ $\Rightarrow$ กรองน้ำเหลือง + ทำลายเม็ดเลือดขาว/แดงที่หมดอายุ + สร้างเม็ดเลือดขาวบางชนิด เช่น lymphocyte + ทำลายเชื้อโรค <ol style="list-style-type: none"> 1. ต่อม้ำน้ำเหลือง (lymph node) <ul style="list-style-type: none"> ● กลมรี รูปไข่ มีขนาดต่าง ๆ กัน พบอยู่ระหว่างทางเดินของท่อน้ำเหลืองทั่วไปในร่างกาย ● ภายในมี <ul style="list-style-type: none"> ● เม็ดเลือดขาว ● plasma cell / lymphocyte ($\Rightarrow$ สร้าง antibody) อยู่รวมกันเป็นกระจุก ซึ่งมีลักษณะคล้ายฟองน้ำ (เนื้อเยื่อน้ำเหลือง) ทำให้น้ำเหลืองซึมผ่านได้ ● macrophage $\Rightarrow$ ทำลายสิ่งแปลกปลอมที่ผ่านเข้าไปในต่อมน้ำเหลือง ● การอักเสบของต่อมน้ำเหลืองที่โคนขา $\Rightarrow$ ไซดีน 2. tonsil <ul style="list-style-type: none"> ● เป็นกลุ่มของต่อมน้ำเหลือง ● มีอยู่ 3 คู่ (nasopharyngeal tonsil / adenoids, palatine tonsil, lingual tonsil) ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ คู่ที่อยู่รอบ ๆ หลอดอาหาร ช่วงที่ต่อเนื่องจากโพรงปากและโพรงจมูก ● มีลิมโฟไซต์ทำลายจุลินทรีย์ที่ผ่านมาจากอากาศไม่ให้เข้าสู่หลอดอาหารและกล่องเสียง ● ถ้าต่อมทอนซิลติดเชื้อจะมีการบวมขึ้น $\Rightarrow$ ต่อมทอนซิลอักเสบ 3. ม้าม (spleen) <ul style="list-style-type: none"> ● เป็นอวัยวะน้ำเหลืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ● มีตำแหน่งอยู่ใต้กระบังลมด้านซ้าย ติดกับด้านหลังของกระเพาะอาหาร ● หน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> ● ระยะเอ็มบริโอ $\Rightarrow$ แหล่งผลิตเซลล์เม็ดเลือด ● หลังทารกคลอด $\Rightarrow$ ป้องกันสิ่งแปลกปลอมและเชื้อโรคที่เข้าไปในกระแสเลือด + สร้างแอนติบอดีเข้าสู่กระแสเลือด + ทำลายเซลล์เม็ดเลือดแดงและเพลตเลตที่หมดอายุแล้ว ● ในสภาพผิดปกติบางอย่าง เช่น มะเร็งของเม็ดเลือด ม้ามอาจจะกลับไปผลิตเซลล์เม็ดเลือดได้อีก 4. thymus gland <ul style="list-style-type: none"> ● เป็นต่อมไร้ท่อ ● มีตำแหน่งอยู่ตรงทรวงอกรอบเส้นเลือดใหญ่ของหัวใจ ● เนื้อเยื่อบางส่วนของต่อมไทมัสทำหน้าที่สร้าง T-cell
--------------------------------------	--

1. ระบบภูมิคุ้มกัน (immunity) $\Rightarrow$ ระบบที่ร่างกายมีการสร้างแอนติบอดี ทำลายแอนติเจน
2. antigen $\Rightarrow$ สิ่งแปลกปลอมที่เข้ามาในร่างกาย
3. การป้องกันและต่อต้านเชื้อโรคของร่างกาย
  - 3.1. ผิวหนังสามารถขับสารบางชนิด เช่น กรดแลคติก ($C_3H_7O_3$) ซึ่งออกมาในรูปของเหงื่อ จะป้องกันการเจริญเติบโตของแบคทีเรียได้
  - 3.2. น้ำตา น้ำลาย มีฤทธิ์ทำลายแบคทีเรีย

CONCEPT 7-4

- 3.3. เม็ดเลือดขาว เคลื่อนที่แบบ amoeboid movement เข้าทำลาย antigen
- 3.4. เซลล์เม็ดเลือดขาวสามารถจะรีดเซลล์ของมันให้ผ่านผนังของเส้นเลือดหรือท่อน้ำเหลืองมาสู่เนื้อเยื่อต่าง ๆ ได้
- 3.5. เชื้อโรคที่ถูกทำลายแล้ว จะไปกระตุ้นลิมโฟไซตในเลือดให้สร้างแอนติบอดี เพื่อต้านทานโรคโดยตรง $\Rightarrow$ คนที่เคยเป็นโรคหัด โรคคางทูม ร่างกายจะมีแอนติบอดีชนิดนี้แล้ว แม้จะได้รับเชื้อโรคเดิมก็จะไม่เป็นซ้ำอีก

4. ประเภทของ lymphocyte $\Rightarrow$ B-cell, T-cell, etc.

B-cell	T-cell
<ul style="list-style-type: none"> ● มีคุณสมบัติในการสร้างแอนติบอดีจำเพาะ เมื่อถูกกระตุ้นโดยแอนติเจน เซลล์บีจะแบ่งเซลล์ได้ plasma cell + memory cell ● plasma cell $\Rightarrow$ สร้าง antibody ที่จำเพาะเจาะจงทำลายแอนติเจนแต่ละชนิดที่เข้าไปในร่างกาย ● memory cell $\Rightarrow$ จดจำ antigen นั้นไว้ ถ้าแอนติเจนชนิดนี้เข้าสู่ร่างกายอีกในภายหลัง เซลล์เมมโมรี่จะสร้าง antibody จำเพาะอย่างรวดเร็ว ไปทำลายแอนติเจนนั้น ๆ ให้หมดไป 	<ul style="list-style-type: none"> ● การทำงานซับซ้อน แบ่งเป็นชนิดย่อย ๆ ตามหน้าที่ ● บางชนิด $\Rightarrow$ สร้างสารไปกระตุ้นให้เซลล์บีสร้างแอนติบอดี + กระตุ้นฟาโกไซตให้มีการทำลายสิ่งแปลกปลอมรวดเร็วขึ้น ● บางชนิด $\Rightarrow$ ควบคุมการทำงานของเซลล์บีและฟาโกไซตให้อยู่ในสภาพสมดุล ● บางชนิด $\Rightarrow$ ทำหน้าที่เป็นเซลล์เมมโมรี่ด้วย

1. เม็ดเลือดขาวที่ตายแล้ว และกำลังตาย จะรวมกลุ่มกันกับเชื้อโรค และ เนื้อเยื่อที่ตายแล้ว กลายเป็นหนอง (pus) หรือ เกิดเป็นฝี (boil) ติดตามมา ทำให้บริเวณนั้นเกิดอาการบวม แดง เจ็บปวด
2. antibody แต่ละชนิด จะสร้างขึ้น เพื่อต่อต้าน antigen แต่ละอย่างโดยเฉพาะ
3. ภูมิคุ้มกันโรคของร่างกาย

ภูมิคุ้มกันตัวเอง (active immunization)	ภูมิคุ้มกันรับมา (passive immunization)
---	---

CONCEPT 7-4

<ul style="list-style-type: none"> ● ภูมิคุ้มกันที่เกิดขึ้นเมื่อร่างกายถูกกระตุ้นโดยตรงจาก antigen ที่เข้าสู่ร่างกาย <ol style="list-style-type: none"> 1. vaccine ⇒ เชื้อโรคที่ถูกทำให้หมดฤทธิ์ หรือ ตายลง จนไม่สามารถทำให้เกิดโรคได้นำมาฉีด กิน หรือ ทา ที่ผิวหนัง เพื่อกระตุ้นให้ร่างกายสร้าง antibody ที่จำเพาะ ทำให้เกิดภูมิคุ้มกันโรคขึ้นมา <ul style="list-style-type: none"> ● ได้จากจุลินทรีย์ที่ตายแล้ว, สกัดเป็นสารบางอย่างที่สกัดจากจุลินทรีย์ที่ตายแล้ว ⇒ ไอกรณ ไทฟอยด์ อหิวาตกโรค ● ได้จากจุลินทรีย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่มีความรุนแรงของโรคลดลง ⇒ วัคซีนโปลิโอ หัด หัดเยอรมัน คางทูม <ul style="list-style-type: none"> ● หญิงมีครรภ์ ไม่ควรรับ vaccine ที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะจุลินทรีย์อาจเข้าไปเจริญในตัวทารกที่อยู่ในครรภ์ เป็นอันตรายได้ 2. toxoid ⇒ vaccine ที่นำเอาเฉพาะสารพิษ (toxin) มาทำให้หมดสภาพความเป็นพิษ แต่สามารถนำไปกระตุ้นร่างกายให้สร้างภูมิคุ้มกันได้ ⇒ คอตีบ บาดทะยัก <ul style="list-style-type: none"> ● การให้ภูมิคุ้มกันทารกจนถึงวัยเด็ก <ul style="list-style-type: none"> ● ฉีด vaccine วันโรค ⇒ แรกเกิด-1 เดือน, 6 เดือน (ซ้ำ ถ้าผลตรวจสอบเป็นลบ) ● ฉีด vaccine คอตีบ ไอกรณ บาดทะยัก (DPT) ⇒ 2-6 เดือน, 1-6 ปี, 4-6 ปี ● กิน vaccine โปลิโอ ⇒ 2-6 เดือน (3 ครั้ง ห่างกัน 8 สัปดาห์), 1-6 ปี, 4-6 ปี ● ฉีด vaccine หัด หัดเยอรมัน คางทูม 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้แอนติบอดีแก่ร่างกายโดยตรง เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันขึ้นทันที ⇒ rerum + colostrum ● ใช้รักษาโรคบางชนิด ที่แสดงอาการรุนแรงเฉียบพลัน ⇒ คอตีบ พิษงู , ใช้กับบุคคลที่มีความบกพร่องในระบบภูมิคุ้มกันโรค ● นำซีรัม, เซรุ่ม (serum) (จากม้า, กระต่าย) ซึ่งมี antibody อยู่ มาฉีดให้ผู้ป่วย ● ภูมิคุ้มกันที่แม่ให้ลูกโดยผ่านทางรก + นมแม่ในวันแรก ๆ มีแอนติบอดีด้วย ⇒ celostrum (นมเหลือง) ● adoptive immunization ⇒ การให้ lymphocyte
ร่างกายเกิดภูมิคุ้มกันนาน	ทำปฏิกิริยาได้ทันที
ต้องเสียเวลานานประมาณ 4-7 วัน ในการรอให้ร่างกายมีการตอบสนองต่อ vaccine	<ul style="list-style-type: none"> ● แอนติบอดีอยู่ได้ไม่นาน ● ผู้ป่วยอาจแพ้ซีรัมจากสัตว์

1. ยังคงมีความจำเป็นต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันเฉพาะโรค เมื่อมีการแพร่ระบาดของโรคบางชนิด เช่น อหิวาตกโรค ไวรัสตับอักเสบ บาดทะยัก
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน

อายุ	<ul style="list-style-type: none"> ● ทารกในครรภ์ <ul style="list-style-type: none"> ● 4 สัปดาห์ ⇒ สร้างเม็ดเลือดขาว ● 5 เดือน ⇒ การเจริญของอวัยวะน้ำเหลือง ● คลอด ⇒ ได้รับ antibody จากนมเหลือง ● ภูมิคุ้มกันที่ได้รับจากแม่จะลดลงหลังจากอายุ 6 เดือน ⇒ ทำให้ทารกแรกเกิดมีโอกาสติดเชื้อได้ง่าย ● วัยชรา ระบบภูมิคุ้มกันจะอ่อนสมรรถภาพลง
พันธุกรรม	
ภาวะโภชนาการ	<ul style="list-style-type: none"> ● ขาด V.A และ V.C ⇒ ลดการทำงานของฟาโกไซต์และเซลล์ที ● ขาด Fe, Zn และ ซีลีเนียม ⇒ ลดภูมิคุ้มกันและความสามารถในการกำจัดเชื้อออกจากร่างกาย ● ขาด โปรตีน ⇒ ลดจำนวนเซลล์เม็ดเลือดขาวบางชนิดในต่อมน้ำเหลืองและม้ามทำให้มีการติดเชื้อได้ง่าย ●

CONCEPT 7-4

ยา	<ul style="list-style-type: none"> ยาพวก corticosteroids $\Rightarrow$ ห้ามการทำงานของระบบภูมิคุ้มกันอย่างไม่เฉพาะเจาะจง $\Rightarrow$ ถึงแม้ว่าจะไม่มีผลในระยะสั้น แต่การใช้ยานี้ นาน ๆ จะทำให้ติดเชื้อได้ง่าย, บ่อย
----	--

1. ความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกันโรค

โรคภูมิแพ้ (allergy)	<ul style="list-style-type: none"> เกิดจากความผิดปกติของการผลิต antibody เพื่อสนองตอบต่อสิ่งแปลกปลอมจากสิ่งแวดล้อม
โรคที่ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันต่อต้านต่อเนื้อเยื่อของตัวเอง (autoimmune diseases)	<ul style="list-style-type: none"> กลไกการควบคุมเสียไป ทำให้ระบบภูมิคุ้มกันในร่างกายไม่สามารถแยกความแตกต่างได้ว่า เซลล์ใดเป็นของตนเอง และเซลล์ใดเป็น antigen จึงสร้าง antibody มาทำลายเซลล์ตัวเอง
AIDS (Acquires Immune Deficiency Syndrome)	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มอาการของภูมิคุ้มกันบกพร่อง อันเกิดจากการได้รับเชื้อไวรัสชนิด HIV (Human Immunodeficiency Virus) ไปทำลายเซลล์ที่ ซึ่งมีผลทำให้ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายเสื่อมหรือบกพร่อง ไวรัสเมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้ว จะแพร่กระจายไปตามอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ไชกระดูก สมอง ปอด ไต และ ดวงตา เป็นต้น นอกจากนี้จะพบในสารคัดหลั่งต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น เลือด น้ำอสุจิ น้ำนม น้ำตา และน้ำลาย